

CİNSEL SAĞLIK/ÜREME SAĞLIĞI HİZMETLERİNE ERİŞİM ALARM

VERİYOR!

Kadın sağlığı ve çocuk sağlığı açısından en önemli hizmetlerden olan doğurganlığın düzenlenmesi hizmetleri ülkemizde 1965 yılından beri kamu eliyle sunulmaktadır. Özellikle bu hizmetleri düzenleyen ve devletin sorumluluğuna veren yasalarımız mevcuttur. 1965 yılında çıkarılan 557 sayılı ve 1983 yılında çıkarılan 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkındaki Kanun, doğurganlığın düzenlenmesi ile ilgili halkın eğitilmesi, hizmetlerin ülkede yaygın bir şekilde sunulması ve doğum kontrol yöntemlerinin kamu sağlık kurumlarında sürekli bulundurulması sorumluluğunu Sağlık Bakanlığı'na vermektedir. Ayrıca anayasamızın 56. Maddesi halkın sağlığını koruma ve sağlık hizmetini düzenleme görevini devlete vermektedir (1,2).

Son yıllarda kamu sağlık kurumlarında doğurganlığın düzenlenmesi hizmetlerinin sunumunda ve malzeme temininde sıkıntılar yaşandığı görülmektedir. COVID-19 pandemisi sürecinde de hizmet tamamen durmuştur. Ülkemizde cinsel sağlık/üreme sağlığı (CSÜS) hizmetlerinin durumunun değerlendirildiği araştırma ve raporlarda da bu durum açıkça belirtilmektedir.

Bu çalışmalar; birinci basamak sağlık kurumlarında CSÜS hizmetlerinin kondom ve hap dağıtımıyla sınırlandırıldığını, malzeme temininde sorunlar yaşandığını ve Rahim İçi Araç (RİA) uygulamasının neredeyse ortadan kalktığını göstermekte; birinci basamak sağlık kurumlarındaki iş yükü fazlalığının, doğurganlığın düzenlenmesine yönelik hizmetlerin performansa dahil olmamasının ve bu konuda eğitilmiş olan sağlık çalışanı sayısının azlığının hizmetleri durma noktasına getirdiğini vurgulamaktadır (3,4).

Ülkemizin en önemli araştırmalarından biri olan Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmalarında ise, yıllar içindeki karşılanmayan aile planlaması gereksinimi alarm vermektedir. Ülkemizde her on evli kadından birinin karşılanmamış aile planlaması gereksinimi vardır; yani her on kadından biri gebelikten korunmak istediği halde doğurganlığın düzenlenmesi ile ilgili hizmetlere ulaşamamaktadır. Bu durum 2013-2018 yılları arasında yaklaşık iki kat artmış ve yüzde 12'ye ulaşmıştır. 1998 yıllarındaki %14'e, yani 20 yıl öncesine dönmüştür (5).

Cinsel Sağlık/Üreme Sağlığı, insan haklarının bir parçasıdır, sağlık hakkıdır. Uluslararası ve ulusal belgelerde sağlık hakkı ve hizmetlerin kullanımı, temel insan hakkı olarak tanımlanmakta, devletler de sağlığın korunması ve geliştirilmesi, hizmetlerin verilmesi konusunda yükümlü kılınmaktadır. Bu hakların cinsiyetinden bağımsız olarak tüm bireyler tarafından eşit bir şekilde kullanılması da bu belgelerde garanti altına alınmıştır (6). Doğurganlığın düzenlenmesi hizmetlerine ulaşmak kadınların temel hakkıdır. Bu hizmetlerin sunulmaması, kadının ve erkeğin diğer bir ifadeyle ailelerin "sağlık hakkının kullandırılmamasının" yanı sıra kadını, eşit bir yurttaş olarak görmek istemeyen bir zihniyetin ürünüdür.

Sağlık Bakanlığının mevzuat desteği tamdır. Ülkemiz geçmiş yıllarda bu konudaki güzel uygulamaları ile dünyaya örnek olmuştur. Bir kez daha başarmamız için önemli olan, mevzuatta yazılanların uygulamalara tam olarak yansıtılması ve bunun önündeki "politik engellerin" ortadan kaldırılmasıdır.

2030 yılına kadar hedefler koyan ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nı kabul eden ülkemiz, "kimseyi geride bırakmama"yı ancak CSÜS hizmetlerini ulaşılabilir kılarak başarabilir.

Saygılarımızla kamuoyuna arz ederiz.

Hazırlayan: HASUDER Toplumsal Cinsiyet, Kadın ve Üreme Sağlığı Çalışma Grubu

Kaynaklar:

1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, <https://www.mevzuat.gov.tr>.
2. Nüfus Planlaması Hakkında Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2827.pdf>
3. Türkiye'de Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Durum Analizi Raporu, ed. Türmen T, Akın A. CİSÜ Platformu, Nisan 2021, <https://cisuplatform.org.tr/download/turkiyede-cinsel-saglik-ve-ureme-sagligi-durum-analizi-raporu/?wpdmdl=8196&masterkey=609a87f704430>, Erişim tarihi 22.07.2022.
4. İstanbul'da Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Hizmetlerinin Değerlendirilmesi ve Çözüm Önerileri Çalıştay Sonuç Raporu, 30 Mart 2022, CİSÜ Platformu
5. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2019). 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye. http://hips.hacettepe.edu.tr/tr/2018_tnsa_analiz_ve_rapor-56
6. Temiz Ö. Türk Hukukunda Bir Temel Hak Olarak Sağlık Hakkı, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 2014;69(1): 165-188. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/303589>, Erişim tarihi: 28.07.2022.